

מעדני אשד

פרשת בלק שנת תשפ"ה - גליון תתנ"ו
שנה 22 לממלכת התורה מעדני אשר

שאלות וחקירות בענייני פרשת השבוע

י"ד ל"ע מכת "מעדני אשר" בית שמש

איך מותר לקרוא קריאת שמע שעל המיטה משום שמירת מזיקין הרי אסור להתרפאות בדברי תורה?

איתא בגמ' שבעות ט"ז ע"ב אמר ר' יהושע בן לוי אסור להתרפאות בדברי תורה, ומקשה בגמ' מהא דרבי יהושע בן לוי אמר פסוקים של שמירה לפני שהלך לישון כדי שיגין עליו, ומתוך הגמ' דלהגן מותר, ורק להתרפאות אסור. **יש להקשות:** מדוע לא הקשה הגמ' על הא דאנו קורים קריאת שמע שעל המיטה משום שמירה על המזיקים, איך מותר לעשות כן הא אסור להתרפאות בדברי תורה כן הקשה הרבינו יונה ברכות, וכן במעדני יו"ט על הרא"ש ב' ע"ב מדפי הרא"ש בד"ה והאריב"ל וכו'.

איכא כמה תרוצים

- דווקא באלו הפסוקים שאינו אומר אותן לעולם לשם חובה והם של שמירה, נראה כמו שמתרפא בדברי תורה, אבל בקריאת שמע שדרך הוא לאמרו לשם חובה אינו נראה כמתרפא בדברי תורה, כך תירץ הרבינו יונה ברכות ג' ע"א מדפי הרא"ש.
- כיון שאין בפרשת קריאת שמע שום לשון שנראה ממנו כמתרפא לכך לא מיתסר לפי שנראה כקורא בתורה, כך תירץ במעדני יו"ט ברכות ב' ע"ב מדפי הרא"ש.
- שאני הכא דאיכא קרא אמרו בלבבכם על משכבכם, כך תירץ במעדני יו"ט ברכות ב' ע"ב מדפי הרא"ש.

האם תלמיד חכם צריך לקרוא קריאת שמע שעל המיטה?

- איתא בגמ' ברכות ה' ע"א אמר רב נחמן תלמיד חכם אין צריך לקרוא קריאת שמע של ערבית.
- ובטעם הדבר:** כתב ברבינו יונה משום דתלמידי חכמים אינם צריכים שמירה, כמו דאמרינן בגמ' ב"ב ח' ע"א רבנן לא צריכים נטירותא.
- יש להקשות:** מהא דאמרינן בגמ' ברכות נ"ד ע"ב יש אומרים דתלמידי חכמים בלילה צריכים שמירה, וקשה דהכא אמרינן בסתמא דתלמיד חכם אינו צריך שמירה, כך הקשה באור זרוע סימן ג', וכן ברבינו יונה כאן וכן במגיד תעלומה כאן.

איכא כמה תרוצים

- כשעומד יחידי באישון לילה ואפילה אז תלמיד חכם נמי צריך שמירה, והא דאמרינן שאין צריך שמירה היינו כשהוא בביתו, כך תירץ ברבינו יונה ברכות ג' ע"א מדפי הרא"ש.
- ע"פ מה דכתב רש"י שם דתלמיד חכם לענין זה שלא יצטרך לקרוא קריאת שמע, היינו כשרגיל לחזור על גרסתו תמיד, א"כ יש לומר דהגמ' שכתוב דתלמיד חכם צריך שמירה, מירי במקום שאינו ראוי לומר שם דברי תורה לכן צריך שמירה, כך תירץ במגיד תעלומה ברכות ה' ע"א.
- יש להעיר על תרוץ הנ"ל:** הלא תורה מגנא ומצלל בין בעידנא דעסיק ובין בעידנא דלא עסיק.

ולענין הלכה: לענין זה אין דין תלמיד חכם לענין זה כיון דליכא היום מי שרגיל לחזור על גרסתו תמיד, כך כתב בתפארת שמואל על הרא"ש דף ב' מדפי הרא"ש, וכן בשו"ת שית יצחק סימן וכן בכף החיים סימן רל"ט ס"ק א'.

האם קריאת שמע של המיטה מותר לקרוא בשכיבה על המיטה?

בפרשתן כ"ג כ"ד לא ישכב עד יאכל טרף ודם חללים ישתה.

וכתב רש"י וז"ל לא ישכב בלילה עד שהוא אוכל ומחבל כל מזיק הבא לטרפו, כיצד קורא קריאת שמע על המיטה ומפקיד רוחו ביד המקום, בא מחנה וגיים להזיקם, הקב"ה שומרם ונלחם מלחמותיהם ומפילם חללים.

יש לחקור האם קריאת שמע של המיטה מותר לקרותו בשכיבה כיון שאינו אלא לשמירה או דילמא אסור לקרותו בשכיבה.

הנה המגן אברהם סימן רל"ט ס"ק ה' כתב דקריאת שמע של חובה אסור לקרותו בשכיבה, אבל אם כבר קראה אחר צאת הכוכבים, וקוראה על מטתו לשמירה מותר לקרותה שוכב.

ומביא ראיה: מהא דאיתא בגמ' ירושלמי פרק א' הלכה א' דרבי זעירא קרי וחזר וקרי עד דמשתקע בשינתיה, חזינו דקרא בשכיבה.

אבל בפרי מגדים אורח חיים אשל אברהם סימן רל"ט ס"ק ה' **תמה על ראיית המגן אברהם:** לא הבינותי זה דרבי זעירא דקרי עד דמשתקע בשינתיה שוכב על צדו וטירחא מותר, הא פרקדן אף בקריאת שמע שלא לצאת ידי חובתו אפשר דאסור, ולהר"ר יונה ברכות ט"א א' ד"ה שנים נמי פעם אחת צריך לקרות שלא על צדו אבל אח"כ כשאי אפשר לישון קורא על צדו ועד דמשתקע בשינה.

וכן בחיי אדם חלק א' כלל ל"ה סעיף א' **כתב** ולכתחלה יקרא אותה יושב או עומד, ואם כבר שוכב, יטה על צדו ויקרא.

ובמשנה ברורה סימן רל"ט ס"ק ו' הביא את דברי המגן אברהם, וכתב דיש שמחמירין לכתחלה לקרותה בעמידה או בישיבה אכן אם כבר שכב לכר"ע מותר להטות על צדו ולקרוא.

ובשער הציון סימן רל"ט ס"ק י' כתב ומכל מקום נראה לי דהמיקל בזה לקרוא בשכיבה ומוטה על צדו בודאי אין למחות בידו, דהא אפילו בקריאת שמע של חובה דעת רוב הפוסקים להקל כשהוא רוצה לשכב על צדו ממש, וכמו שכתבתי בסימן ס"ג בביאור הלכה דיבור המתחיל מאחר, ובקריאת שמע שעל המטה בודאי יש לנו לפסוק כמותם, והנה דעת המגן אברהם להקל אפילו כשהוא שוכב מעט על צדו, ובזה מפפק עליו הפרי מגדים, אבל בזה בודאי אין למחות ביד המיקל, ומכל מקום המרגיל עצמו לקרותה בישיבה או בעמידה טוב יותר, דהקוראה בשכיבה מצוי שנרדם באמצע הקריאה ומפסיד ברכת המפיל.

גליון זה נודב ע"י ידידנו

הרב יוחנן נתן בוקסבוים שליט"א טורנטו

וזוגתו מרת רחל גיטל תחי'

בעלי מהדורת בוקסבוים מעדני אשר על התורה חלק ו'

לעילוי נשמת

חמיו - אביה

הרב משה דוד גרטנר ז"ל בן הרב שלמה ז"ל הי"ד

נ.ל.ב.ע. כ' תמוז תשנ"ז

ת.נ.צ.ב.ה.

גליון זה נודב ע"י ידידנו

הרה"צ רבי זלמן לייב בינדר שליט"א

י"ר ארגון העולמי התורני משתמרת דחסידי צאנז - ר"מ בבית המדרש המרכזי קרית צאנז נתניה

לרגל שמחת הולדת בנו במז"ט

וברכת מזל טוב לאביו

ידידנו הגאון פרץ טוביה בינדר שליט"א רב קהילת צאנז בית שמש

ולקינו הגאון בן ציון רייך שליט"א איש אמונם של אדמו"רי בית צאנז

יהא רעוא שבזכות מעשיו הכבירים להרבות תורה בישראל יזכה לרוות נחת מכל יוצאי חלציו

גליון נודב ע"י ידידנו

הרב יהושע יעקב וויסבארט שליט"א לונדון

לע"נ אביו איש החסד היקר שבאדם

מקבל כל אחד בסבר פנים יפות

ובעל קורא רבות בשנים בטוב טעם ודעת

הרב יחיאל עמרם בן הרב נח ז"ל

נפטר יום ב' דראש השנה תשפ"ה

ת.נ.צ.ב.ה.

ולרגל בואו

של כ"ק מרן אדמו"ר משאץ ויזניץ שליט"א

לשבות בשבת זו פרשת בלק

בתוככי שכונת גולדסגרין

בעיר הבירה לונדון

בהשתתפות ידידיו ומעריציו

האם ילד שנבחר להיות נציג התלמוד תורה במבחן פומבי

צריך לחשוש מעין הרע?

בפרשתן במדבר כ"ד ב' וישא בלעם את עיניו

וברש"י ביקש להכניס בהם עין הרע, עיני בחזון איש ליקוטנים חו"מ סימן כ"א שדן איך יכולה עין הרע להזיק את נגור לאדם כמה שיחיה, וכן בפתח עינים ב"מ ק"ז ע"ב.

הנה עין הרע זה דבר מסוכן מאוד כמבואר בגמ' בבא מציעא ק"ז ע"ב והסיר ה' ממך כל חולי אמר רב זו עין, רב לטעמיה דרב סליק לבי קברי, עבד מאי דעבד, אמר תשעין ותשעה בעין רעה ואחד בדרך ארץ.

וכן אמרינן בגמ' שם פ"ד ע"ב אמר להן רבן שמעון בן גמליאל פרידה אחת יש לי ביניכם ואתם מבקשים לאבדה הימני, ופרש"י שמא תשלוט בו עין הרע.

וכן מבואר בגמ' ברכות ל"א ע"ב שחנה ביקשה מהש"ת שיתן לה זרע אנשים, והוא זרע המובלע בין אנשים ויאנו מתבלט שיהא לא חכם ולא טיפש, ופרש"י לא חכם יותר מדאי, שלא יהיה תימה בעיני הבריות ומתוך שנדברים בו שולטת בו עין הרע.

וכן במדרש תנחומא פרשת מקץ ס"ק ח' "ויאמר יעקב לבניו למה תתראו" אמר להם יעקב בבקשה מכם היו מצניעים עצמיכם, שאין קשה מעין הרע, וכן אתה מוצא בלוחות הראשונות, על ידי שניתנו בגדולה נשתברו.

ובספר הון עשיר על משניות אבות פרק א' משנה ז' ביאר בזה באופן נפלא מה שכתב שם במשנה **"הרחק משכן רע"** וז"ל **שיש לו עין הרע, אעפ"י שכל שאר מעשיו הם טובים, כי אמר ד"ל ב"מ ק"ז ב' שצ"ט מתים מעין הרע, ומדה גרועה זאת אי אפשר לחוציאה מאדם המוטבע בה, לכן צריך להרחיק ממנה שלא לעמוד במקום סכנה.**

יש לחקור האם ילד שנבחר להיות נציג התלמוד תורה במבחן פומבי צריך לחשוש מעין הרע או אין צריך לחשוש

הנה בספר פלא יועץ אות עין כתב ועל הכל תפילה עושה פירות כי אלקינו מרחם, שומע תפלת כל פה, והוא המציל את עמו ישראל מעין הרע, ומכל דבר רע ועכ"פ לא ימנע מעשות מצוה מפני חשש עין הרע, כגון להביא עני לביתו, או לדרוש ברבים, ללמוד דעת את העם, כי שומר מצוה לא ידע דבר רע, ומצוה אגוני מגנא, ובגמ' ברכות נ"ה ע"א אמרו האי מאן דדחיל מעינא בישא לימא אנא מזרעא דיוסף קאתינא דלא שלטא ביה עינא בישא וכו', וטוב לגבר שיאמר כן בכל יום, א"כ ה"ה הכא אין לחשוש דקנאת סופרים תרבה חכמה וזה יגין שלא יהיה שום נזק.

יש להקשות: הרי הלוחות היה גם ללמד לרבים ונשבר משום עין הרע, וי"ל.

כשמכניסים ילד לתלמוד תורה

האם צריך לכסות דווקא בטלית או אפשר שאר דברים?

הנה במחזור ויטרי סימן תק"ח כתב בטעם הדבר **שמכסין את הילד כשמולכים אותו ללמוד תורה משום שלא לעשותו עליל ופומבי לעוברי דרכים שלא ישלטו בו שום עין הרע ולא שום נזק**, שכן בנתינת התורה, לפי שלוחות הראשונות ניתנו בפומבי גדול וקולות וברקים וקול שופר, נתקנאו המלאכים, ובא שטן וערבב את העולם וגרם העון ונשתברו לוחות ראשונות, אבל לוחות אחרונות שניתנו בחשאי הן קיימין לעולם, ולפיכך מחזירין אותן לאמו אף מוכסה.

מעדיני אשר: לכאורה לפי טעם הנ"ל אין ענין וקפידא לכסותו דווקא בטלית בכל דבר שמכסה את הילד ואינו נראה ליכא עין הרע.

והרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע אמר **שבבעלזא לא היה קפידא לעטוף את התינוק עם טלית גדול דווקא, ואדרבה עטפוהו בשאר כיסויים**, עיין בספר שפע קודש פנ"ט ע"מ ר"ד שכן שמע מהגה"ח רבי אהרן מרדכי רוטנר זצ"ל ששמע מהרה"ק דבר זה.

אבל אנו נוהגים לעטוף את הילד דווקא בטלית משום כמה טעמים שכל אדם לא לרמז שבדעי שיחיה הנער מסוגל ללמוד את התורה הקדושה ותורתו תתקיים בידו לאורך ימים צריכים שיקדימו לחנכו בעשיית המצוות, ולכן עוטפים אותו בטלית כדי שיהא מסובב במצוות, ורק אחר כך אפשר להתחיל ללמוד עמו תורה, מפני שרק כשמקדימים עשיית קודם המצוות אפשר גם לשמוע כראוי ולהיות כלי מוכשר לקבל התורה, כך אמר מרן הדברי יציב זי"ע מובא בשפע חיים רענא דרעון פרשת תרומה מאמר י' אות ז'.

ב. ע"פ מה שכתב בספה"ק רגל ישרה ערך ע' כתב שסגולת טלית של מצוה הוא לבטל מעין הרע, ומקורו מזוהר הקדוש נשא קס"ג ב' דהלובש ציצית כד אסתכל בהאי בר נש, לא יכיל לאבאשא ליה בעינא בישא, ולכן לפי טעם זה עוטפים את הילד בטלית של מצוה בכדי שלא ישלטו בו שום עין הרע, כך כתב ידידינו הרה"ג חיים גולדשטיין שליט"א בספר שפע קודש חנוך לנער פרק ט' ע"מ רט"ו.

ג. ע"פ מה שכתב ספר הרוקח הלכות שבוועות סימן רצ"ו, וכן כתב בקב הישרפרק ע"ב עוד טעם שמכסין הנער שלא יראה כלב ביום שמחנכין אותו לאותיות הקדש גם הצאן והבקר אל ירעו אל מול ההר ההוא, לפי הנ"ל אפשר דווקא בטלית דמצות ציצית סגולתה שלא יתורו עיניו אחר דברים סתמים כמו שנאמר פרשת ציצית שלח ט"ו ל"ט ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם, כך כתב ידידינו הרה"ג חיים גולדשטיין שליט"א בספר שפע קודש חנוך לנער פרק ט' ע"מ רט"ו.

עוד טעם כתב הרוקח מדוע מכסים הילד: לפי שמחנכין אותו דרך צניעות ודרך ענוה, שכן מצינו בנתינת התורה, ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבטלי תחטאו.

ובמחזור ויטרי סימן תק"ח כתב עוד טעם: שתנהוג בבניך כשתכניסוהו לתלמוד תורה. כמנהג הזה לכסותו ולהעלותו, שכן מצינו במשה שעשה כסדר הזה לישראל, דכתיב ויוצא משה את העם לקראת האלהים מן המחנה ויתייצבו בתחתית ההר, נראה כאילו הם מכוסין תחת ההר כשהכניסין לקבל תורה.

האם אדם לעצמו יכול להכניס עין הרע

אם סופר ומתפעל ממה שיש לו?

יש לחקור האם עין הרע יכול להכניס רק אדם אחר אבל אדם לעצמו אינו יכול להכניס עין הרי או דילמא גם אדם לעצמו כשמסתכל הרבה על מה שיש לו נכנס עין הרע

הנה בתוספות ר"ד בבא קמא פ"ג עמוד א' כתב על הפסוק איוב **"עיני עוללה לנפשי מכל בנות עיר"** פירוש האי עוללה מלשון עלילות דברים, והכי קאמר עיני העוללה לעצמו בעין רעה יותר מכל בנות עירי **שאני בעצמי שמתי בי עין רעה מרוב טובה שהייתי רואה לעצמי יותר ממה שהכניסו בי עין רעה כל בנות עירי ועין רע שבי שלטה בי ולקיתי וחסרתי כל אותה הטובה שהרי מאלף ילדים שהיינו לומדי תורה וחכמת לא נשארנו כי אם שנים.**

וכן משמע במדרש תנחומא פרשת מקץ ס"ק ח' "ויאמר יעקב לבניו למה תתראו" אמר להם יעקב בבקשה מכם היו מצניעים עצמיכם, **שאין קשה מעין הרע**, וכן אתה מוצא בלוחות הראשונות, על ידי שניתנו בגדולה נשתברו, שנאמר וכל העם רואים את הקולות שמות כ' ט"ז אבל הלוחות השנים כשניתנו, לא ראה אותם אלא משה, שנאמר ואיש לא יעלה עמך וגו' ואף ירושלים לא חרבה אלא מפני עין רעה, שנאמר הזאת העיר שיאמר כלילת יופי משוש לכל הארץ וגו' איכה ב' ט"ז **ואומר עיני עוללה לנפשי מכל בנות עירי** לפיכך אמר יעקב אל תראו עצמיכם, שנאמר ויאמר יעקב לבניו למה תתראו, אלא היו מהלכין בצנעה, שנאמר מיכה ו' ח' הגיד לך אדם מה טוב וגו' והצנע לכת עם אלהיך.

וכעין זה כתב בדרשות ר"י אבן שועיב בפרשתן וז"ל וכבר זכרו זה קצת מחכמי המחקר שיש בני אדם מזיקים בהבטת עיניהם כאפעה שממית בהבטת עיניו והוא דבר מפורסם ומנוסה, ויש חיות ממיתין בקולם עד כמטחוי קשת. ואמר חכם אחד העין תכניס אל הקדירה הגמל והאדם אל הקבר. ואמרו כי אלכסנדר בא עם חילו למקום אחד שהיו בו חיות ממיתים בהבטת עיניהם וצוה לחיילותיו ועשו מראות מצוחצחות ושמו אותן נוכח החיות וחזר ראותן אליהם ומתו כלם. וזה היה ענין בלעם וזהו סתום העיין. **רואים מכאן דבר נורא:** כשהאדם סופר ומונה רכושו, ורואה עצמו בטובה על ידי כך, עלול לשלוט בו עין הרע יותר מעל ידי אחרים.

יש להעיר ממה שכתב ברבינו בחיי פרק ל' פסוק ל"ח וז"ל ואל תתמה בזה אם כח עין הרע גדול כל כך שהוא שולט אפילו בדברים שהנם מתפשט בהם, שכן מצינו בלידת השבטים שבשביל דבור אחד של לאה שאמרה: "אודה את ה'", שנתנה הודאה בבן רביעי על שהכירה שנטלה יותר מחללה; שלט בה עין הרע, הוא שכתוב מיד "ותעמוד מלדת" ע"כ, וחזינן דשייך עין הרע גם על עצמו

מי שנוהר שלא להכניס עין הרע על חבירו

האם זה שומר עליו שלא יזק בעין הרע?

בפרשתן כ"ד ח' מה טובו אהליך יעקב וגו'.

בכלי יקר בפרשתן כתב דבר נפלא: על הפסוק מה טובו אהליך יעקב, ראה שאין פתחיהן מכוונין זה כנגד זה, שלא יסתכל שום אחד באוהל חבירו ולא יזיקו בעין הרע, אמר איך אפשר שיקבלו נזק מן עין הרע, כי הוא דבר שהם עצמם נזהרים מזה ואדרבא כנחלים נטיו, יאמר שאוהלי יעקב ומשכנותיו נמשלו לנחלים הממסים את הדגים לבל תשלטו בהם עין הרע, כך האוהלים אשר בהם יושבים ועוסקים בתורה מצילין מן העין כי לא שלטא עינא בישא ביושבי אוהלים שאינן נראין בראש כל חוצות, ומכל מקום תורתן מכרזת עליהם ברחובות תתן קולה ויפוצו מעיינותיו חוצה ברחובות פלגי מים לכן נאמר כנחלים נטיו כאוהלים נטע ה' כי האוהלים והנחלים משפט אחד להם:

וכן בתורת חיים סנהדרין ק"ה ע"מ ב' כתב היינו דכתיב וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל שוכן לשבטיו ותהי עליו רוח אלהים, דכיון שראה כל שבט ושבט שוכן לעצמו שאין פתחיהן מכוונין זה כנגד זה כדי שלא יהיה ביניהם לא קנאה ולא שנאה לכן עלה בלבו שלא יקללם דבמקום שלום אין מדת הדין שולטת אפילו אם ח"ו עובדים עכו"ם כמ"ש חבור עצבים אפרים הנח לו.

האם אי אפשר להזיק בעין הרע רק עם סוגר עין אחת?

הנה החיד"א בספרו פתח עינים סוטה ח' א' מביא בשם הג"ר נפתלי כץ והוא בספרו סמיכת חכמים עמ"ס ברכות כ' א' דאיתא במקובלים דכאשר אדם סוגר עין א' מעינו מסתלק מאתו רוח אלוקים, ואז יכול להטיל עין רעה באחרים, כי האדם צורתו שלימה בב' עינים, אז נחה עליו רוח אלהים, ופירש שם בסמיכת חכמים בשם זקינו ז"ל דבלעם, גם כשסגר עין א' לא יכל להטיל עין רעה על בנ"י כיון שלא הסתלקה מהם השכינה וכנאמר ותהי עליו רוח אלוקים, ולכן לא יכל להטיל בהם עין רעה.

והחיד"א בספרו חסדי אבות על אבות פרק ב' משנה י"א כתב דלכן איתא שם במשנה עין הרע בלשון יחיד, ולא עינים רעות בלשון רבים, מפני שאי אפשר לתת עין הרע בשתי העינים, רק לאחר שסוגר עין אחת.

חשוב כהלכה

מדור זה מודפס ונערך ע"י ידידנו ר' מרדכי ויסקינד הגר שליט"א - מנהגן

חשיב כהלכה שינון וידיעת ההלכה | כל ההלכות הם משו"מ וחשונה ברורה

ידיעת הדף היומי - מסכת ע"ז

א צ"ע, האם על דבר שרק נראה כע"ז, יש דין למסור נפש שיהרג ואל יעבור?

ב יש לעיין, בכל מטיל מום בקדשים אמאי לא יהיה לוקה שנים, א' משום מום לא יהיה בו ויקרא כ"ב כא ב' משום לא תעשון כן לד' אלקיכם (דברים יב, ד), כמו בשורף עצי הקדש דאסור משום לא תעשון כן?

ג לפני עוור, על מנת לשמור על רכוש מגניבות ופריצות, נהוג כיום, על פי דרישות חברות הביטוח, להתקין מערכת אזעקה המחוברת למוקד של חברות השמירה. במקרה של פריצה ושווד מתקבל איתות מסויים במוקד ע"י הדלקת נורות או צלצולי פעמונים, תצוגה במרקע מחשב או הדפסה במדפסת, וזה מזעיק את השומרים לצאת למקום המפגע בכלי רכבם ונשקם וכדומה. האם מותר להשאיר את המערכת מחוברת ע"מ שתפעל גם בשבת, או שיש לנתק לפני השבת כדי שלא להכשיל בחילולי השבת במקרה של פריצה ושווד, הן את הגנבים והן את השומרים היהודים, המצווים על שמירת השבת?

ד יל"ע, זאת התורה לא תהא מוחלפת א"כ כיצד מסכת ע"ז היתה אצל אברהם אבינו ארבע מאות פרקים, והיום נשאר בידינו רק חמשה?

ה יש לדון, אם יש לו קוף שהוא חיה, וטבעו שכל מה שרואה שעושה האדם עושה גם הוא אחריו, והוא עושה דבר בשבת מפני הקוף והקוף עושה אחריו מלאכה זאת אם חייב בזה משום מחמר, ולמשל אם הוא מוציא חצי שיעור מרשות לרשות והקוף שאינו יודע לדקדק בשיעורין מוציא כשיעור, או שעשה דבר מה כלאחר יד והקוף עושה אחריו כדרכו.

ידיעת הלכות שבת

ו ללכת ללא כיפה מתחת למגבעת. מתי יש עניין הלכתי ללכת בשבת ללא כיפה מתחת לכובע?

ז מלאכת בורר, חידה. בבית משפ' דויטש היה כלי ובו שקדים ובוטנים מעורבים. לאחר סעודת ליל שבת הם רצו לשלוח עם אחד האורחים רק שקדים לצורך הקידושא רבה שיהיה למחרת בבית הכנסת. כיצד הם יכולים לעשות זאת מבלי לעבור על איסור בורר?

ח דיני גוש. במהלך הקידושא רבה בשבת בבוקר לקח ר' מאיר עם מזלג חתיכת פשטידה (קוגל) שהייתה חמה בחום שהיד סולדת בו, הניח אותה ברוטב שהיה בצלחת של הדגים המלוחים ואחרי שהיא ספגה את הרוטב, אכל אותה. האם היה מותר לו לעשות שתי פעולות אלו (נתינת הקוגל ברוטב הדגים ואכילתו)?

ט חידה-איסור הוצאה. שני אנשים הולכים ברשות הרבים, שניהם מחזיקים אותו חפץ וכוונתם לאותו דבר, אחד עובר איסור תורה ולשני מותר לכתחילה, הכיצד?

י חידה-מוקצה. שני כדורים היו על האילן לפני שבת ונפלו באמצע השבת. אחד מהם מותר לשחק בו והשני אסור בשימוש, הכיצד?

כללי השתתפות

- כל תשובה נכונה, אפילו לשאלה אחת תזכה את השולח להיכנס להגרלה, יהיה הגרלה על שני פרסים ע"ס 500 ₪.
- כל תשובה נכונה על כל שאלה, הינה זכות נוספת להשתתף בהגרלה, כך שכל מי שישלח יותר תשובות לכל השאלות מגדיל את סיכויו בהגרלה.
- כל חודש, בראש חודש תערך הגרלה בין כל השולחים, הזוכה ייבדקו תשובותיו, יתקבלו אך ורק תשובות מפורטות.
- ניתן לשלוח כל שבוע את התשובות של אותו שבוע, או עד ראש חודש.
- שימו לב חשוב מאוד: קבלת התשובות יהיה אך ורק לפקס מערכת משיב כהלכה 0775558617 או במייל meir.s1000@gmail.com נא לציין בתחילת המכתב על כמה שאלות השיבו, וכמ"כ שם מלא, כולל/ישיבה. ועיר וטלפון וכמ"כ נא לציין על איזה פרשה השיבו. [לברורים ופרטים נוספים בטלפון 0533154010 בשעות הערב בין 8:00 ל-9:00 בלבד]. השולחים בכתב יד, בפקס, להקפיד על כתב ברור וקריא שיהיה ברור לאחר משלוח הפקס. כתב לא ברור לא יכנס להגרלה. יש עדיפות לשלוח התשובות מוקדם במייל כי כך זה "כנס בעזה"י לספר שיצא לאור בעתיד בל"ג.

האם מהני שומע כעונה בקריאת שמע?

בפרשתו כ"ג כ"ד הן עם כלביא יקום וגו'.

וברש"י כשהן עומדין משינתם שחרית, הן מתגברין כלביא וכארי לחטוף את המצות, ללבוש טלית, לקרוא את שמע, ולהניח תפילין.

יש לחקור האם אחד יכול להוציא את חבריו בקריאת שמע כמו בכל התורה דאמרינן שומע כעונה או דילמא בקריאת שמע לא אמרינן שומע כעונה

איתא בירושלמי ברכות פרק ג' הלכה ג' דבקריאת שמע לא מהני שומע כעונה וכל אחד צריך לקרוא קריאת שמע בעצמו, וכן כתב בזוהר בפרשת משפטים קט"ו ע"ב, ועיין אגרא דפרקא אות ע"ז, ועיין בשו"ת דברי יציב אור"ח סימן נ"ב.

וכן הריטב"א מגילה ב' ע"א כתב דאין יוצאים שומע כעונה בקריאת שמע.

ומביא ראיה: מהא דבמשנה מגילה ב' ע"א לגבי קריאת המגילה כתיב מגילה נקראת, ולגבי קריאת שמע כתוב קורין, חזינן דלגבי קריאת שמע צריך כל אחד לקרות.

וכן כתב בשו"ת ר"מ אלשקר סימן ו', מובא במגן אברהם אור"ח סימן ס"א ס"ק ט"ז שאינו יוצא קריאת שמע בשומע כעונה

וכן כתב בשו"ת הרשב"א סימן כצ"ח, מובא במגן אברהם אור"ח סימן תפ"ט ס"ק ב' דלא מהני שומע כעונה בקריאת שמע.

וכן הגר"א בספרו שנות אליהו על מסכת ברכות כתב דלכן קתני במשנה הראשונה במסכת ברכות מאמתי קורין את שמע, ולא קתני קורא את שמע, כמו שנקט במשנה שלאחריו י"א ע"א בשחר מברך שתים לפניה וכו' מפני שבברכות אחד מברך ומוציא לכולן, אבל בקריאת שמע אינו יכול להוציא כי אם כל אחד צריך לקרות בפני עצמו, ולכן קתני קורין לשון רבים.

ובטעם הדבר לשיטות שלא אמרינן שומע כעונה בקריאת שמע איכא כמה טעמים:

א. דדוקא כשקיום המצוה תלוי באמירה בלבד, בזה נתחדש דין שומע כעונה, שאין צורך לומר בפיו ממש, אלא גם אם ישמע יחשב כמי שענה, מה שאין כן במצות קריאת שמע, אין מהותה קריאה ואמירה גרידא, אלא קבלת עול מלכות שמים ועול מצוות, ואדבריה, האמירה בפיו ממש היא מהותה של קבלה זו, שהיה אינו דומה מדי שרק שומע על כך מאחרים ומסכים, למי שמודה בפיו שהוא עבד למלך העולם, כך כתב בספר ניוצאי אור ברכות ב' ע"א, וכן הגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א מובא בספר דף על דף ברכות ב' ע"ב לדידי הגאון הנפלא רבי אברהם דוד מנדלבוים שליט"א

ב. משום דכתיב ודברת בם ונמצא עיקר המצוה היא הדיבור, כך כתב בפרי מגדים סימן תרפ"ט, מובא בדעת תורה אור"ח סימן נ"ט ס"ק ד'

אבל הרא"ם סימן מ"א כתב שיוצא קריאת שמע בשומע כעונה.

ויש שיטה שלישית דרק בעשרה מהני שומע כעונה בקריאת שמע, כך כתב באבודרהם מובא במגן אברהם סימן נ"ט ס"ק ה'.

ולענין הלכה: פסק המשנה ברורה אור"ח סימן ס"א ס"ק מ' וז"ל לענין אם יוצא בקריאת שמע ע"י אחר שיכוין להוציאו עיין במגן אברהם ופרי מגדים ורוב אחרונים סוברים דיוצא בזה, ועדיף מהרהור, דהרהור לאו כדיבור דמי, משא"כ בזה דשומע כעונה.

ומסיק: דדוקא במבין הלשון, ואפילו בלשון הקודש בעינן דווקא שייבין השומע, ודווקא ביחיד המוציא את חבריו, אבל יחיד המוציא את הרבים, אפילו אינם מבינים בלשון הקודש יוצאים.

האם קריאת שמע של שחרית וערבית היא מצוה אחת?

יש לחקור האם קריאת שמע של שחרית וערבית היא ב' מצוות או דילמא היא חדא מצוה

הנה איתא בגמ' ברכות כ"ז ע"א מעות לא יוכל לתקון וחסרון לא יוכל להמנות, זה שביטל קריאת שמע של ערבית וקריאת שמע שחרית או תפלה של ערבית או תפלה של שחרית

יש להקשות: מדוע בקריאת שמע נקט הגמ' קריאת שמע של ערבית ושל שחרית, ומשמע דלא היא מעות לא יוכל לתקון רק אם בטל שתיהן, ובתפלה נקט הגמ' או תפלה של ערבית או תפלה של שחרית, ומשמע דאם בטל רק חד מנייהו היא ג"כ מעוות לא יוכל לתקון, כך הקשה בספר מעין הברכות שם בברכות.

ומתיר: דקריאת שמע של ערבית וקריאת שמע של שחרית היא חדא מצוה, לכן לא היא מעות שאינו יכול לתקון רק כשביטל שתיהן, אבל אם לא ביטל רק אחת או של ערבית או של שחרית לא חשיב מעות לא יוכל לתקון, כיון שקיים עכ"פ מקצת המצוה בקריאת שמע אחת, משא"כ בתפלה דהויא שתי מצות אפילו אם ביטל רק חדא כבר היא מעות לא יוכל לתקון, דבמה שהוא מתפלל התפלה השניה הוא מקיים מצוה אחרת ואינו מתקן כלל המצוה שביטל.

הנה מה שכתב דקריאת שמע של שחרית וערבית היא חדא מצוה: כן היא דעת הרמב"ם שמהם במנין המצוות קריאת שמע של שחרית וערבית למצוה אחת, אמנם דעת הרמב"ן דקריאת שמע היא שתי מצוות.

אבל בספר ברכת אהרן ברכות מאמר ר"א כתב לחלוק על סברא הנ"ל: וכתב דאדרבה אם היא חדא מצוה אם ביטל אחת, לא לבד שזאת שבטל היא מעות לא יוכל לתקון, כי אם גם זאת שקרא לא עלתה לו כלום, דמגדר מצוה התורה שיקיים כל המצוה בשלימות, ואם לא עשה כל המצוה רק מקצתה לא הועיל כלום, וה"ל אם לא קיים קריאת שמע של ערבית ושל שחרית רק חדא מניניהו הרי זה כאילו לא קרא כלל דמקצת המצוה אין זה שום ממש.

